

Pedagogische begeleidingsdienst

Huis van het GO!

Willebroekkaai 36

1000 Brussel

LEERPLAN DERDE GRAAD SECUNDAIR ONDERWIJS

TAAL EN COMMUNICATIEWETENSCHAPPEN

SPECIFIEK GEDEELTE DOORSTROOM

EERSTE EN TWEEDE LEERJAAR
(5de en 6de jaar)

LEERPLANNUMMER
3D/TAAL

INSPECTIENUMMER
GSO-2024-1304-Gemeenschapsonderwijs-adv-V25

Versiedatum
31/01/2025

DOMEINGEBONDEN

STUDIEDOMEIN

TAAL & CULTUUR

Inhoudstafel

Inleiding	3
Samenhang	3
Eigenheid van de studierichting	3
Doelgroep	4
Onderwijskwalificatie	5
Logische doorstroommogelijkheden	5
Gepersonaliseerd Samen Leren	6
Ruimte voor het eigen pedagogisch project	6
Opbouw van de leerplandoelen	7
Herkomst van de doelen	7
De leerplandoelen	7
Subdoelen	8
Minimale inhoudelijke afbakening	8
Nummering van de leerplandoelen	8
Leerplandoelen	10
Generieke doorstroomcompetenties	10
Taalwetenschappen: algemene aspecten m.b.t. taalsystematiek	11
Taalwetenschappen: taalverwerving en taalontwikkeling	12
Taalwetenschappen: aspecten van interculturele communicatie	13
Taalwetenschappen: uitgebreide pragmatiek	14
Taalwetenschappen: introductie tot taaltechnologie	15
Nederlands: algemene uitbreiding	17
Nederlands: taalsystematiek	18
Nederlands: communicatieve vaardigheden	19
Engels en Frans: algemene uitbreiding	20
Engels en Frans: communicatieve vaardigheden	28
Engels en Frans: taalsystematiek	29
Engels en Frans: interactie over literatuur en samenleving	30
Engels en Frans: sociolinguïstiek	31
Engels en Frans: pragmatiek	32
Duits: communicatieve vaardigheden	33
Duits: taalsystematiek	40
Duits: Landeskunde	41
Duits: literatuurbeleving	42
Pakket uit statistiek	43
Samenleving en politiek: communicatiewetenschappen	44
Samenhang minimumdoelen – leerplandoelen	47
Minimale materiële vereisten	59
Vakkenkoppeling	60
Pedagogisch – didactische ondersteuning	61

Inleiding

Samenhang

Dit is een leerplan voor het specifieke gedeelte doorstroomfinaliteit, derde graad.

Dit leerplan moet in samenhang gelezen worden met het leerplan ‘Derde graad secundair onderwijs - Basisvorming doorstroomfinaliteit’.

Tussen het leerplan van het specifieke gedeelte en het leerplan van de basisvorming is een overlap of samenhang tussen leerplandoelen mogelijk. Indien dit het geval is, wordt dit in de GO! Navigator aangeduid, aangevuld met concrete handvaten om deze doelen op een functionele manier te integreren.

Eigenheid van de studierichting

De leerlingen krijgen een pakket **basisvorming voor de doorstroomfinaliteit** met inhouden uit de zestien sleutelcompetenties.

De specifieke vorming bestaat concreet uit leerplandoelen die voorbereiden op vervolgonderwijs:

- WD 01.01 Algemene doorstroomcompetenties: Generieke doorstroomcompetenties
- WD 02.01 Moderne talen: Taalwetenschappen – algemene aspecten m.b.t. taalsystematiek
- WD 02.03 Moderne talen: Taalwetenschappen – taalverwerving en taalontwikkeling
- WD 02.05 Moderne talen: Taalwetenschappen – aspecten van interculturele communicatie
- WD 02.06 Moderne talen: Taalwetenschappen – uitgebreide pragmatiek
- WD 02.07 Moderne talen: Taalwetenschappen – introductie tot taaltechnologie
- WD 02.08 Moderne talen: Nederlands – algemene uitbreiding
- WD 02.09 Moderne talen: Nederlands – taalsystematiek
- WD 02.11 Moderne talen: Nederlands – communicatieve vaardigheden
- WD 02.14 Moderne talen: Frans en Engels – algemene uitbreiding
- WD 02.15 Moderne talen: Frans en Engels – communicatieve vaardigheden
- WD 02.18 Moderne talen: Frans en Engels – taalsystematiek
- WD 02.21 Moderne talen: Frans en Engels – interactie over literatuur en samenleving
- WD 02.22 Moderne talen: Frans en Engels – sociolinguïstiek
- WD 02.23 Moderne talen: Frans en Engels – pragmatiek
- WD 02.24 Moderne talen: Duits – communicatieve vaardigheden
- WD 02.26 Moderne talen: Duits – taalsystematiek
- WD 02.28 Moderne talen: Duits – Landeskunde
- WD 02.29 Moderne talen: Duits – literatuurbeleving
- WD 06.02 Wiskunde: Pakket uit statistiek
- WD 15.03 Sociale wetenschappen: Samenleving en politiek – communicatiewetenschappen

Specifiek in deze studierichting krijgen de leerlingen een extra pakket Nederlands, Frans, Engels en Duits. Er gaat aandacht naar taalsystematiek (structuren en wetmatigheden van talen), communicatieve vaardigheden (schrijven, spreken, lezen en luisteren), literatuurbeleving en voor Duits ook naar Landeskunde. De leerlingen leren bewust te reflecteren op taal, wat bijdraagt aan het abstract denken over taal. Ook taalverwerving, taalontwikkeling, uitgebreide pragmatiek en sociolinguïstiek komen aan bod. De leerlingen vergroten het inzicht in interculturele communicatie en krijgen een introductie tot de taaltechnologie.

De leerlingen worden ook gestimuleerd om hun kritische denk- en oordeelsvaardigheden over maatschappelijke vraagstukken te ontwikkelen vanuit een reflectie op media(gebruik) en communicatie. Zo komen onder andere volgende onderwerpen aan bod: de wisselwerking tussen maatschappelijke context, media en communicatie, het inzetten van gemedieerde massacommunicatie, nieuwsconsumptie en mediagebruik en de invloed ervan op beeldvorming en opinievorming. Tot slot maken generieke onderzoekscompetenties een belangrijk deel uit van deze studierichting. Ze worden gerealiseerd met de specifieke inhouden van de studierichting.

Doelgroep

Leerlingen die starten in het eerste leerjaar van de derde graad in de doorstroomfinaliteit hebben door het behalen van de leerplandoelen van de tweede graad de nodige competenties verworven om de overstap naar de derde graad succesvol te kunnen maken.

De leerlingen delen vanuit hun keuze voor een bepaalde studierichting eenzelfde interesse. Maar meer nog dan voor de basisvorming zullen de kenmerken van de leerlingen in de derde graad voor het specifieke gedeelte verschillen. Behalve verschillen op cognitief, psychomotorisch en sociaal-affectief vlak zijn er ook verschillen door de gevolgde vooropleiding.

In de tweede graad hebben leerlingen gekozen voor een studierichting gekoppeld aan een finaliteit.

- Leerlingen die een studierichting gekozen hebben die als een vooropleiding van deze studierichting wordt ingericht, hebben in het specifieke gedeelte van de tweede graad leerplandoelen verworven die gekoppeld zijn aan wetenschapsdomeinen die in de derde graad aan bod komen. Op een aantal van deze doelen wordt in de derde graad verder gewerkt. Deze leerplandoelen worden beschouwd als noodzakelijke doelen om succesvol aan de derde graad deel te nemen. In de GO! Navigator wordt de link gelegd tussen de doelen van de tweede en de derde graad (verticale samenhang). Leerlingen uit de volgende studierichtingen hebben een vorming gevolgd die als een logische vooropleiding kan worden beschouwd:

- Moderne talen

De samenhang tussen de cesuurdoelen en de specifieke minimumdoelen vanuit deze logische doorstroom is terug te vinden in de tabel 'Samenhang minimumdoelen – leerplandoelen' die terug te vinden is in dit leerplan.

- Leerlingen die een studierichting gekozen hebben die inhoudelijk minder of niet aanleunt bij deze studierichting hebben eventueel minder of geen voorkennis voor het specifiek gedeelte.

Vanuit het bovenstaande gegeven kunnen de leerlingen voor het specifieke gedeelte beschouwd worden als een heterogene groep. Daarom is het belangrijk om, bij het begin van de graad, de beginsituatie van elke leerling goed in kaart te brengen, om zo als lerarenteam zicht te krijgen op de kenmerken van de leerlingengroep en een leerlijn uit te werken die nauw aansluit bij de beginsituatie en de mogelijkheden van de leerlingen waarbij er aandacht is voor het wegwerken van eventuele hiaten bij de start van de derde graad. Hierbij heeft het lerarenteam de vrijheid en verantwoordelijkheid om leerplandoelen in te plannen in zowel het eerste als tweede jaar van de derde graad volgens de noden, behoeften en mogelijkheden van hun leerlingengroep. Daarnaast heeft het lerarenteam de vrijheid om te bepalen op welke manier de doelen functioneel geclusterd en aangeboden kunnen worden binnen de derde graad.

Onderwijskwalificatie

Een onderwijskwalificatie geeft weer wat je moet kennen en kunnen om verdere studies aan te vatten, te functioneren in onze maatschappij of een bepaald beroep uit te oefenen. In de Vlaamse kwalificatiestructuur zijn de kwalificaties ondergebracht op 8 niveaus, van basisonderwijs tot universiteit.

Deze studierichting situeert zich op VKS-niveau 4. De uitgangspunten voor een VKS-niveau 4 zijn:

- Kennis en vaardigheden:
  - concrete en abstracte gegevens (informatie en begrippen) uit een specifiek domein interpreteren
  - reflectieve cognitieve en productieve motorische vaardigheden toepassen
  - gegevens evalueren en integreren
  - strategieën ontwikkelen voor het uitvoeren van diverse taken en om diverse, concrete, niet-vertrouwde (maar weliswaar domeinspecifieke) problemen op te lossen
- Context, autonomie en verantwoordelijkheid:
  - handelen in een combinatie van wisselende contexten
  - autonoom functioneren met enig initiatief
  - volledige verantwoordelijkheid voor eigen werk opnemen
  - het eigen functioneren evalueren en bijsturen met het oog op het bereiken van collectieve resultaten

Logische doorstroommogelijkheden

Taal- en Communicatiewetenschappen is een domeingebonden doorstroomrichting (tso). Dat houdt in dat de leerling voorbereid wordt op succesvolle doorstroom naar professionele en academische bacheloropleidingen binnen hetzelfde interessegebied.

Het hangt van meerdere factoren af of doorstroom naar een specifieke opleiding hoger onderwijs succesvol is: concrete inhoudelijke invulling van de opleiding in het secundair onderwijs, motivatie, inzet, slaagcijfers in het secundair onderwijs ...

Voor de richting Taal- en Communicatiewetenschappen situeren de meest logische **professionele bacheloropleidingen** zich binnen de studiegebieden:

- Handelswetenschappen en Bedrijfskunde
  - Communicatiemanagement
  - Communication Management (E)
  - Journalistiek
  - Media and Entertainment Business
- Onderwijs

Doorstroom naar de meeste andere professionele bacheloropleidingen is in principe haalbaar, maar binnen deze studierichting wordt er niet specifiek inhoudelijk op voorbereid. Extra inspanning voor sommige vakken kan nodig zijn.

Voor de richting Taal- en Communicatiewetenschappen situeren de meest logische **academische bacheloropleidingen** zich binnen de studiegebieden:

- Gecombineerde studiegebieden
  - Afrikaanse Talen en Culturen
  - Global Communication (E)
  - International Affairs (E)
  - Oost-Europese Talen en Culturen
  - Oosterse Talen en Culturen
  - Sociaal-Economische Wetenschappen
  - Taal- en Regiostudies
- Politieke en Sociale wetenschappen
  - Communicatiewetenschappen
- Taal- en Letterkunde
  - Taal- en Letterkunde
- Toegepaste Taalkunde
  - Toegepaste Taalkunde

Doorstroom naar alle andere academische bacheloropleidingen is niet uitgesloten, maar in deze studierichting wordt de leerling er niet specifiek inhoudelijk op voorbereid.

Gepersonaliseerd Samen Leren

De ambitie van het GO! is duidelijk. Gepersonaliseerd samen leren betekent dat we met *élke* lerende, binnen een sociale context, maximaal rendement nastreven op het vlak van leervermogen, leerwinst en leermotivatie. Vanuit een sterke basis- en vakdidactiek zetten we extra in op 'differentiatie', het verhogen van autonomie via het aanleren van zelfregulerende vaardigheden en 'samen leren'. We maken daarvoor gebruik van evidence-informed praktijken en een onderzoekende aanpak op school. Gepersonaliseerd samen leren in het GO! vindt geïntegreerd plaats binnen de realisatie van het totale curriculum en kan alleen gerealiseerd worden met de actieve betrokkenheid van zowel de lerende, de leraar als het (school)beleid.

Vanuit deze visie willen we samen met alle onderwijsprofessionals ons DNA 'samen leren samenleven' en ons pedagogisch project waarmaken. Het is ons positief antwoord op de diversiteit die we in onze klassen zien, de nood aan een groeipad naar autonomie en de nood om een samenverhaal te maken.

Ruimte voor het eigen pedagogisch project

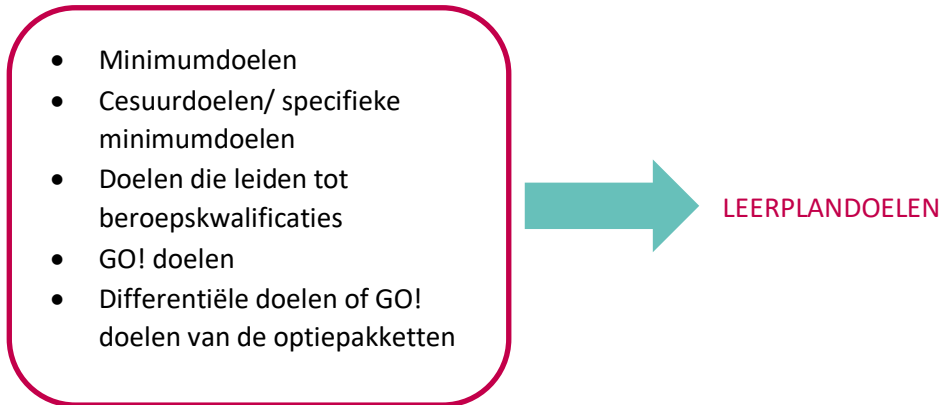
Cruciaal in elke studierichting staat de realisatie van de leerplandoelen. De leerplannen en de lessentabellen van het GO! zijn echter zodanig opgesteld dat het lerarenteam beschikbare ruimte heeft om een schooleigen pedagogisch project te realiseren:

- Enerzijds bieden de leerplannen ruimte om binnen de voorziene tijd zoals aangegeven in de lessentabel, de leerplandoelen verder uit te diepen of te verbreden;
- Anderzijds is er binnen de lessentabel vrije ruimte voorzien waarbij de school eigen accenten kan leggen.

Opbouw van de leerplandoelen

Herkomst van de doelen

De leerplandoelen van het GO! in de tweede en derde graad zijn afkomstig van verschillende bronnen:

De doelen van dit leerplan zijn afkomstig van:

- specifieke minimumdoelen
- GO!-doelen

De leerplandoelen

Elk leerplandoel heeft minimum 1 handelingswerkwoord. Een overzicht van de handelingswerkwoorden met, indien nodig, een verklaring is terug te vinden op de GO! Navigator.

Aan elk leerplandoel wordt een beheersingsniveau toegevoegd. Voor de leerplannen van het GO! maken we gebruik van een eigen GO!-taxonomie, geïnspireerd op de Taxonomie van Bloom:

- Memoriseren: Gegevens zoals begrippen, formules... kunnen ophalen zonder gebruik te maken van hulpmiddelen.
Geen enkel leerplandoel heeft 'memoriseren' als beheersingsniveau. Memoriseren zonder context kan immers nooit het einddoel zijn. Memoriseren kan wel een belangrijk element zijn om een leerplandoel te realiseren.
- Begrijpen: Inzicht verwerven en dit inzicht helder kunnen weergeven, al dan niet aan de hand van voorbeelden.
- Toepassen: Formules, technieken, regels... kunnen toepassen.
- Analyseren: Op basis van nieuwe gegevens, informatie, kenmerken, verbanden... tot een besluit komen
- Evalueren: Op basis van nieuwe gegevens, informatie, kenmerken, verbanden... en aan de hand van criteria, argumenten... een oordeel onderbouwen.
- Creëren: In het kader van een probleemstelling, onderzoek, opdracht... een product ontwikkelen zoals een oplossing, een realisatie, een presentatie...

Er is geen hiërarchie tussen de verschillende beheersingsniveaus. Wel zal je om een 'hoger' beheersingsniveau te bereiken meestal ook gebruik maken van onderliggende beheersingsniveaus, bijvoorbeeld memoriseren om te analyseren.

In de GO! Navigator worden de beheersingsniveaus aan de hand van een filmpje uitgelegd.

Subdoelen

De subdoelen zijn niet vrijblijvend geformuleerd maar maken integraal deel uit van het leerplandoel. Elk subdoel moet bijgevolg aangeboden worden. Alle subdoelen samen dekken het leerplandoel.

Minimale inhoudelijke afbakening

Het concept van de minimumdoelen wordt doorgetrokken naar de leerplandoelen van het GO!. Dit concept houdt in dat de kennis die noodzakelijk is om het leerplandoel te realiseren niet expliciet wordt opgesomd. Indien er twijfel kan ontstaan of een bepaald kenniselement al dan niet tot het leerplandoel behoort, wordt het uitdrukkelijk vermeld via onderliggende bullets. Concreet betekent dit dat de onderliggende bullets deel uitmaken van het leerplandoel en als dusdanig ook aan bod moeten komen.

Om leerplandoelen te realiseren, is er vaktaal nodig. Hoewel vaktaal niet expliciet in de leerplandoelen wordt opgenomen, maakt vaktaal wel deel uit van het leerplandoel. Net zoals dit het geval is bij andere kenniselementen is het aan de leraar om te bepalen welke vaktaal er nodig is om het leerplandoel te realiseren.

Het gehanteerde concept vertrekt van een groot vertrouwen in de professionaliteit van de leraar. Vanuit een professionele deskundigheid zal de leraar bepalen welke kennis er nodig is om het doel te realiseren waarbij de kenniselementen die in de bullets zijn aangegeven of expliciet vermeld in het leerplandoel minimaal worden meegenomen.

Nummering van de leerplandoelen

Boven elk leerplandoel staat er een nummering. De betekenis is de volgende:

WD3_01.01.01

01.01.01

- De betekenis van het nummer links (bijvoorbeeld WD3_01.01.01):
  - WD3: Het gaat hier over een doel uit de derde graad dat behoort tot een wetenschapsdomein
  - 01.01.01: Dit is het volgnummer van het leerplandoel.
    - Doelen van de vorm 01.xx.xx hebben betrekking op wetenschapsdomein 01. (In dit geval verwijst 01 naar 'Algemene doorstroomcompetenties'. In totaal zijn er 16 wetenschapsdomeinen.)
    - Doelen van de vorm xx.01.xx hebben betrekking op subdomein 01 van het betrokken wetenschapsdomein.
    - Het laatste cijfer (xx.xx.01) is het volgnummer binnen het subdomein.

De lijst van de wetenschapsdomeinen en de subdomeinen is terug te vinden in de GO! Navigator.

- Rechts in de eerste rij van elk leerplandoel staat de herkomst van het leerplandoel:
  - Het nummer (bijvoorbeeld 01.01.01) verwijst naar het corresponderend specifiek minimumdoel in het curriculumdossier.
De curriculumdossiers zijn terug te vinden op de website van AHOVOKS.
  - Indien er geen nummer staat, gaat het over een GO!-doel.

WD3_01.01.01.01

Subdoel 1

- Ook de subdoelen krijgen een nummering (bijvoorbeeld WD3_01.01.01.01):
  - Dit is het eerste subdoel van het leerplandoel WD3_01.01.01.
- Indien een subdoel overeenkomt met een specifiek minimumdoel wordt de verwijzing naar het specifiek minimumdoel rechts in de tabel opgenomen.
- Niet elk leerplandoel heeft subdoelen.

Leerplandoelen

Generieke doorstroomcompetenties

WD3_01.01.01

01.01.01

De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met inhouden van minstens 1 wetenschapsdomein verbonden aan de studierichting.

creëren

WD3_01.01.01.01

Subdoel 1

De leerlingen kiezen een onderzoeksmethode in functie van een gegeven of zelfgekozen onderzoeksvraag.

- onderzoekbaarheidscriteria

WD3_01.01.01.02

Subdoel 2

De leerlingen verzamelen data en bronnen in functie van de gekozen onderzoeksmethode.

- betrouwbaarheidscriteria

WD3_01.01.01.03

Subdoel 3

De leerlingen verwerken data en bronnen in functie van de gekozen onderzoeksmethode.

WD3_01.01.01.04

Subdoel 4

De leerlingen synthetiseren de onderzoeksresultaten en formuleren een antwoord op de onderzoeksvraag.

WD3_01.01.01.05

Subdoel 5

De leerlingen rapporteren over de onderzoeksactiviteiten en -resultaten.

- mondelinge of schriftelijke rapportage

WD3_01.01.02

De leerlingen refereren correct aan gebruikte bronnen volgens een wetenschappelijk referentiesysteem.

- relevant wetenschappelijk referentiesysteem
- bronvermelding

toepassen

Taalwetenschappen: algemene aspecten m.b.t. taalsystematiek

WD3_02.01.01

02.01.01

De leerlingen lichten gelijkenissen en verschillen tussen talen toe om hun inzicht in taalfamilies en prototaal te vergroten.

- de Indo-Europese en andere taalfamilies; geïsoleerde taal
- het eigen meertalig repertoire
- syntactische aspecten: SOV-talen en SVO-talen
- morfologisch aspecten: analytische taal, synthetische taal; vorming en structuur van woorden
- lexicale aspecten
- semantische aspecten

analyseren

Taalwetenschappen: taalverwerving en taalontwikkeling

WD3_02.03.01

02.03.01

De leerlingen illustreren elementen van taalverwerving en taalontwikkeling.

- basiskenmerken van het taalverwervingsproces: het belang van lexicale chunks, geleidelijke verwerving van grammaticaregels, overgeneralisering, reduplicatie, vereenvoudiging
- beïnvloedende factoren bij taalverwerving: rijk taalaanbod, belang van voorlezen, kansen tot interactie en taalproductie, feedback, motivatie
- eentaligheid, tweetaligheid, meertaligheid
- moedertaal, thuistaal
- alfabetisering
- geletterdheid
- taalstoornis

begrijpen

Taalwetenschappen: aspecten van interculturele communicatie

WD3_02.05.01

02.05.01

De leerlingen analyseren hoe communicatie verloopt in verschillende culturen om hun inzicht in interculturele communicatie te vergroten.

- aanspreekvormen
- het gebruik van lichaamstaal, houding, sociale conventies en ritueel gedrag als aspecten van communicatie in verschillende culturen
- veralgemening, overdrijving, vereenvoudiging als belangrijkste kenmerkende stereotiepe voorstellingen van communicatie in verschillende culturen en de mechanismen erachter
- effecten van inclusief taalgebruik

analyseren

Taalwetenschappen: uitgebreide pragmatiek

WD3_02.06.01

02.06.01

De leerlingen analyseren hoe de context de betekenis van een taaluiting beïnvloedt.¹

~~Context: De specifieke eindterm wordt gerealiseerd binnen de context van minstens één taal van de specifieke eindtermen van de studierichting.~~

analyseren

WD3_02.06.02³

02.06.02

De leerlingen analyseren impliciete en expliciete boodschappen in taaluitingen.²

- Intentioneel en niet-intentioneel gebruik van impliciete en expliciete boodschappen

~~Context: De specifieke eindterm wordt gerealiseerd binnen de context van minstens één taal van de specifieke eindtermen van de studierichting.~~

analyseren

¹ De specifieke eindterm wordt gerealiseerd binnen de context van minstens één taal van de specifieke eindtermen van de studierichting.

² De specifieke eindterm wordt gerealiseerd binnen de context van minstens één taal van de specifieke eindtermen van de studierichting.

Taalwetenschappen: introductie tot taaltechnologie

WD3_02.07.01

02.07.01

De leerlingen gaan kritisch om met taaltechnologische hulpmiddelen.

- taalmodel

evalueren

WD3_02.07.01.01

Subdoel 1

De leerlingen beoordelen het gebruik van taaltechnologie en taalhulpmiddelen op het te bereiken communicatieve doel.

WD3_02.07.01.02

Subdoel 2

De leerlingen integreren taaltechnologie in hun eigen communicatie als de context deze technologie vereist.

WD3_02.07.01

02.07.02

De leerlingen lichten het maatschappelijke en wetenschappelijke belang van taaltechnologie toe.

- methodologieën voor de ontwikkeling van taaltechnologie
- taaltechnologie en spraaktechnologie als onderdeel van Artificiële Intelligentie
- regelgebaseerd versus datagebaseerd
- taalbegrip en taalgeneratie
- taalmodellen als datagebaseerde en generatieve AI-systemen
- mogelijkheden en beperkingen van toepassingen

begrijpen

WD3_02.07.03

De leerlingen evalueren hoe taaltechnologie omgaat met taalgebruik.

- figuratief taalgebruik
- culturele referenties-wereldkennis
- impliciet taalgebruik

evalueren

WD3_02.07.04

De leerlingen verklaren welke automatische talige analyses de taaltechnologie uitvoert.

- automatische analyse door voorgeprogrammeerde webbrowsertoepassingen:
  - part-of-Speech tagging
  - lemmatisering
  - named entity recognition
  - syntactische parsing

analyseren

WD3_02.07.05

De leerlingen reflecteren over voordelen en valkuilen bij het gebruik van taaltechnologische hulpmiddelen in functie van taalverwerving en taalproductie.

evalueren

Nederlands: algemene uitbreiding

WD3_02.08.01

02.08.01

De leerlingen benoemen kenmerken van het taalsysteem en passen inzicht erin toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

- herkomst van woorden: inheems woord, anglicisme, germanisme, gallicisme, belgicisme
- betekenisrelaties: hyponiem, hyperoniem, pleonasme, tautologie, contaminatie
- vormen van humor: sarcasme, cynisme, parodie
- uitspraaktekens

toepassen

WD3_02.08.01

02.08.02

De leerlingen analyseren hoe in literaire teksten betekenissen worden gecreëerd met narratieve, retorische, poëtische en theatrale structuren en technieken.

- elementen van spanningsopbouw: spanningsboog, climax, cliffhanger
- vertelperspectief: auctoriële, personale, onbetrouwbare verteller
- literaire stromingen uit verschillende periodes: middeleeuwen, vroegmoderne tijd, moderne tijd, hedendaagse tijd

analyseren

WD3_02.08.03

De leerlingen schrijven een essay over een cultureel of literair onderwerp.

- minimumvereisten voor productie met aandacht voor:
  - voldoende tekstlengte om de inhoud te beschrijven
  - persoonlijke schrijfstijl

creëren

Nederlands: taalsystematiek

WD3_02.09.01

02.09.01

De leerlingen analyseren taal- en redekundig aspecten van het taalsysteem om hun inzicht in het taalsysteem te vergroten.

- relativiteit van taal als systeem
- registergevoeligheid van fonologische, morfologische, syntactische, semantische en lexicale aspecten van taal
- fonologische aspecten
  - assimilatie
  - stemloze en stemhebbende medeklinker
  - articulatie
- morfologische aspecten
  - trefwoord, neologisme, archaïsme, neerlandisme, dialectisme, purisme, klanknabootsing
- syntactische aspecten
  - genus: mannelijk, vrouwelijk, onzijdig
  - getal
  - werkwoordelijke eindgroep
  - betrekkelijke bijzin, antecedent
  - -overgankelijk en onovergankelijk werkwoord
  - ellips
- semantische aspecten
  - metoniem
- lexicale aspecten
  - collocaties

analyseren

Nederlands: communicatieve vaardigheden

WD3_02.11.01

02.11.01

De leerlingen vatten doelgericht mondelinge teksten samen.

- tekstkenmerken voor mondelinge receptie
- minimumvereisten van de geproduceerde tekst:
  - herformulering op het vlak van woordgebruik en zinsbouw
  - duidelijke tekstverbanden
  - taal afgestemd op het doel en de doelgroep

creëren

WD3_02.08.01

02.11.02

De leerlingen herformuleren doelgericht (delen van) teksten in functie van de doelgroep, het kanaal of het medium.

creëren

WD3_02.11.03

02.11.03

De leerlingen redigeren schriftelijke teksten op taalgebruik en consistentie.

- criteria: Standaardnederlands, spelling, interpunctie, woordkeuze, zinsbouw, helderheid, stijl, vormcorrectheid, adequaatheid, tekstconventies, tekststructuur, registerkeuze

creëren

Engels en Frans: algemene uitbreiding

WD3 02.14.01

02.14.01

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen en beluisteren van teksten.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie:

<u>Tekstsoorten</u>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>ruime variatie aan tekstsoorten, [E] inclusief wetenschappelijke teksten</u>
<u>Lengte</u>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>lange teksten</u>
<u>Structuur en samenhang</u>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>tekststructuur met een zekere mate van complexiteit</u> • <u>vrij grote en herkenbare samenhang</u>
	<u>Bijkomend voor schriftelijke receptie</u>
	<ul style="list-style-type: none"> • <u>vrij duidelijke lay-out</u>
<u>Inhoud</u>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>vrij concrete tot vrij algemene of abstracte inhoud</u> • <u>vrij hoge informatiedichtheid</u>
<u>Taal</u>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>hoofdzakelijk frequente en minder frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen uit een brede waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein</u> • <u>zinsbouw met een zekere mate van complexiteit</u>
	<u>Bijkomend voor mondelinge receptie</u>
	<ul style="list-style-type: none"> • <u>met achtergrondruis</u> • <u>normaal spreektempo</u> • <u>natuurlijke intonatie</u> • <u>heldere uitspraak</u> • <u>duidelijke articulatie</u> • <u>met lichte afwijking ten opzichte van standaardtaal</u>

analyseren

WD3 02.14.01.01

Subdoel 1

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen van teksten.

WD3 02.14.01.02

Subdoel 2

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht beluisteren van teksten.

WD3 02.14.02

02.14.02

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het lezen en beluisteren van teksten.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie

analyseren

WD3 02.14.02.01

Subdoel 1

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het doelgericht lezen van teksten.

WD3 02.14.02.02

Subdoel 2

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het doelgericht beluisteren van teksten.

WD3 02.14.03

02.14.03

De leerlingen spreken en schrijven doelgericht.

- teksten in het Engels en in het Frans
- minimumvereisten voor productie:

<u>Tekstsoorten</u>	• <u>ruime variatie aan tekstsoorten</u>	
<u>Lengte</u>	• <u>vrij lange teksten</u>	
<u>Structuur en samenhang</u>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>gepaste en duidelijk herkenbare tekststructuur met een zekere mate van complexiteit</u> • <u>duidelijk herkenbare tekstverbanden</u> 	
	<u>Bijkomend voor schriftelijke productie</u> <ul style="list-style-type: none"> • <u>duidelijk herkenbare tekstopbouw en gebruik van tekstopbouwende elementen: titel, alinea</u> • <u>gepaste lay-out</u> • <u>heldere doorlopende tekst die over het algemeen te begrijpen is</u> 	
<u>Inhoud</u>	• <u>vrij concrete tot vrij algemene of abstracte inhoud</u>	
<u>Taal</u>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>beheersing van hoofdzakelijk frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen om zich uit te drukken over een brede waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein al kunnen lexicale beperkingen leiden tot herhaling, tot omhaal van woorden en tot moeite met formulering</u> • <u>over het algemeen goede beheersing van eerder en nieuwverworven grammaticale structuren, maar met merkbare invloed vanuit de moedertaal</u> • <u>fouten komen voor, maar begrip van boodschap door ontvanger komt meestal niet in het gedrang</u> • <u>zinsbouw met een zekere mate van complexiteit</u> • <u>gepast register</u> 	
	<u>Bijkomend voor mondelinge productie</u>	<u>Bijkomend voor schriftelijke productie</u>
	<ul style="list-style-type: none"> • <u>gepaste lichaamstaal</u> • <u>uitspraak is over het algemeen duidelijk te verstaan en begrip van de boodschap komt meestal niet in het</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>spelling, leestekengebruik en lay-out staan tekstbegrip niet in de weg</u>

	<p><u>gedrang ondanks</u> <u>mogelijke</u> <u>uitspraakfouten</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>kan zich betrekkelijk</u> <u>vlot uitdrukken</u> <u>ondanks mogelijke</u> <u>pauzes of herstelacties</u> 	
<u>Ondersteuning</u>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>met behulp van ondersteunende middelen</u> 	
<u>creëren</u>		
<u>WD3 02.14.03.01</u>		<u>Subdoel 1</u>
<u>De leerlingen spreken doelgericht.</u>		
<u>WD3 02.14.03.02</u>		<u>Subdoel 2</u>
<u>De leerlingen schrijven doelgericht.</u>		

WD3 02.14.04

02.14.04

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge en schriftelijke interactie.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten voor productie

creëren

WD3 02.14.04.01

Subdoel 1

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge interactie.

WD3 02.14.04.02

Subdoel 2

De leerlingen nemen doelgericht deel aan schriftelijke interactie.

WD3 02.14.05

02.14.05

De leerlingen passen inzicht in het taalsysteem toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

Onderstaande elementen gelden voor het Frans én het Engels, tenzij gespecificeerd dat ze enkel voor het Frans of het Engels gelden door de aanduiding van respectievelijk [F] of [E].

- werkwoorden: ind. plus-que-parfait [F]; participe présent [F]; conditionnel passé [F]; future perfect [E]
- betrekkelijke bijzinnen met ce qui, ce que, ce dont [F]
- gebruik van wijzen na frequente voegwoorden en werkwoorden [F]
- voorwaardelijke zinnen: l'hypothèse/la condition (met si + ind. présent, + ind. imparfait, + ind. plus-que-parfait) [F], conditional (irrealis) [E]

toepassen

Engels en Frans: algemene uitbreiding³

WD3_02.14.01

02.14.01

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen en beluisteren van teksten.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie:

Tekstsoorten	• [E] wetenschappelijke teksten
Lengte	• lange teksten
Structuur en samenhang	• zinsbouw met een zekere mate van complexiteit
Bijkomend voor schriftelijke receptie	
Taal	• hoofdzakelijk frequente en minder frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen uit een brede waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein

analyseren

WD3_02.14.01.01

Subdoel 1

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen van teksten.

WD3_02.14.01.02

Subdoel 2

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht beluisteren van teksten.

³ Deze doelen moeten in samenhang met de doelen van de basisvorming (sleutelcompetentie 3) gelezen worden. De hier aangegeven elementen zijn een surplus op de basisvorming.

WD3_02.14.02

02.14.02

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het lezen en beluisteren van teksten.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie

analyseren

WD3_02.14.02.01

Subdoel 1

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het doelgericht lezen van teksten.

WD3_02.14.02.02

Subdoel 2

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het doelgericht beluisteren van teksten.

WD3_02.14.03

02.14.03

De leerlingen spreken en schrijven doelgericht.

- teksten in het Engels en in het Frans
- minimumvereisten voor productie:

Lengte	• vrij lange teksten
Inhoud	Bijkomend voor schriftelijke productie
	• gepaste lay-out; heldere doorlopende tekst die over het algemeen te begrijpen is; spelling, leestekengebruik en lay-out staan tekstbegrip niet in de weg

creëren

WD3_02.14.03.01

Subdoel 1

De leerlingen spreken doelgericht.

WD3_02.14.03.02

Subdoel 2

De leerlingen schrijven doelgericht.

WD3_02.14.04

02.14.04

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge en schriftelijke interactie.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten voor productie

creëren

WD3_02.14.04.01

Subdoel 1

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge interactie.

WD3_02.14.04.02

Subdoel 2

De leerlingen nemen doelgericht deel aan schriftelijke interactie.

WD3_02.14.05

02.14.05

De leerlingen passen inzicht in het taalsysteem toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

Onderstaande elementen gelden voor het Frans én het Engels, tenzij gespecificeerd dat ze enkel voor het Frans of het Engels gelden door de aanduiding van respectievelijk [F] of [E].

- werkwoorden: participe présent [F]; conditionnel passé [F]; future perfect [E]
- betrekkelijke bijzinnen met ce qui, ce que, ce dont [F]
- gebruik van wijzen na frequente voegwoorden en werkwoorden [F]
- voorwaardelijke zinnen: l'hypothèse/la condition (met si + ind. plus-que-parfait) [F]

toepassen

Engels en Frans: communicatieve vaardigheden

WD3_02.15.01

02.15.01

De leerlingen nemen notities in de doeltaal bij het lezen of beluisteren van teksten.

- teksten in het Engels en in het Frans
- minimumvereisten van de geproduceerde tekst:

Taal

- taal afgestemd op het doel en de doelgroep

creëren

WD3_02.15.01.01

Subdoel 1

De leerlingen nemen notities in de doeltaal bij het lezen van teksten.

WD3_02.15.01.02

Subdoel 2

De leerlingen nemen notities in de doeltaal bij het beluisteren van teksten.

WD3_02.15.02

02.15.02

De leerlingen herformuleren doelgericht (delen van) teksten in functie van de doelgroep, het kanaal of het medium.

- in het Engels en in het Frans

creëren

WD3_02.15.02

02.15.03

De leerlingen vatten doelgericht teksten samen.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten van de geproduceerde tekst:

Structuur en samenhang

- duidelijk herkenbare tekstverbanden

Taal

- herformulering op het vlak van woordgebruik en zinsbouw
- taal afgestemd op het doel en de doelgroep

creëren

Engels en Frans: taalsystematiek

WD3_02.18.01

02.18.01

De leerlingen analyseren hoe zinnen taal- en redekundig gevormd worden om hun inzicht in het taalsysteem te vergroten.⁴

Onderstaande elementen gelden voor het Frans én het Engels, tenzij gespecificeerd dat ze enkel voor het Frans of het Engels gelden door de aanduiding van respectievelijk [F] of [E].

- nom (substantif) - déterminant (déterminant/adjectif démonstratif, possessif, interrogatif, indéfini, numéral, exclamatif + article) - pronom (personnel, démonstratif, possessif, interrogatif, relatif, indéfini, numéral) - adjectif (qualificatif) - verbe – adverbe – préposition – conjonction (de subordination, de coordination) – interjection [F]
- noun – determiner (article, demonstrative, possessive, interrogative, quantifier), pronoun (personal, demonstrative, possessive, interrogative, quantifier, relative) – numeral – adjective – verb – adverb – preposition – conjunction – interjection [E]
- verbe - sujet - complément d’objet (direct, indirect) - attribut du sujet - complément d’agent - complément circonstanciel [F]
- verb - subject – (direct, indirect, prepositional) object - (subject, object) complement – adverbial [E]

analyseren

WD3_02.15.01

02.18.02

De leerlingen analyseren hoe woorden gevormd worden om hun inzicht in het taalsysteem te vergroten.

- gebonden morfeem, vrij morfeem

analyseren

⁴ *Onderstaande elementen gelden voor het Frans én het Engels, tenzij gespecificeerd dat ze enkel voor het Frans of het Engels gelden door de aanduiding van respectievelijk [F] of [E].*

Engels en Frans: interactie over literatuur en samenleving

WD3_02.21.01

02.21.01

De leerlingen gaan in de doeltaal in interactie over de relevantie van literaire teksten voor de samenleving waarin ze leven.

- teksten in het Engels en in het Frans
- aspecten van de socio-culturele en historische context van teksten

creëren

Engels en Frans: sociolinguïstiek

WD3_02.22.01

02.22.01

De leerlingen lichten bij het lezen of beluisteren van teksten elementen van taalvariatie toe.

- teksten in het Engels en in het Frans
- geografisch, sociaal, situationeel

begrijpen

Engels en Frans: pragmatiek

WD3_02.23.01

02.23.01

De leerlingen analyseren hoe de structuur en de opbouw van teksten de doeltreffendheid van de communicatie beïnvloeden.

- teksten in het Engels en in het Frans
- tekstkenmerken voor receptie:

Tekstsoorten

- variatie aan tekststructuren

analyseren

Duits: communicatieve vaardigheden

WD3_02.24.01

02.24.01

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen en beluisteren van teksten ~~in het Duits~~.

- teksten in het Duits
- tekstkenmerken voor receptie:

Tekstsoorten	<ul style="list-style-type: none"> • ruime variatie aan tekstsoorten 	
Structuur en samenhang	<ul style="list-style-type: none"> • tekststructuur met een beperkte mate van complexiteit • grote en herkenbare samenhang 	
Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • vrij korte en af en toe iets langere teksten 	
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • concrete tot vrij algemene inhoud • niet al te hoge informatiedichtheid 	
Taal	<ul style="list-style-type: none"> • <u>hoofdzakelijk frequente woorden, ~~en~~ woordcombinaties en vaste uitdrukkingen uit een beperkte waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein</u> • <u>zinsbouw met een beperkte mate van complexiteit</u> 	
	Bijkomend voor mondelinge receptie	Bijkomend voor schriftelijke receptie
	<ul style="list-style-type: none"> • geen of weinig achtergrondruis • normaal spreektempo met pauzes • ondersteunende maar natuurlijke intonatie • heldere uitspraak, duidelijke articulatie • met visuele ondersteuning • met ondersteuning van non-verbaal gedrag 	<ul style="list-style-type: none"> • duidelijke lay-out

analyseren

WD3_02.24.01.01

Subdoel 1

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen van teksten in het Duits.

WD3_02.24.01.02

Subdoel 2

De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht beluisteren van teksten in het Duits.

WD3_02.24.02

02.24.02

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het ~~doelgericht~~ lezen en beluisteren van teksten ~~in~~ ~~het Duits~~.

- teksten in het Duits
- tekstkenmerken voor receptie

analyseren

WD3_02.24.02.01

Subdoel 1

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het doelgericht lezen van teksten in het Duits.

WD3_02.24.02.02

Subdoel 2

De leerlingen selecteren relevante informatie bij het doelgericht beluisteren van teksten in het Duits.

WD3_02.24.02.03

02.24.03

De leerlingen spreken en schrijven doelgericht ~~in het Duits~~.

- in het Duits
- minimumvereisten voor productie:

Tekstsoorten	<ul style="list-style-type: none"> • variatie aan tekstsoorten				
Structuur en samenhang	<ul style="list-style-type: none"> • eenvoudige, gepaste tekststructuur • <u>duidelijk herkenbare tekstverbanden</u> • <u>redelijk herkenbare samenhang</u>				
Lengte	<ul style="list-style-type: none"> • vrij <u>beperkte lengte</u>~~korte teksten~~				
Inhoud	<ul style="list-style-type: none"> • concrete inhoud				
Taal	<ul style="list-style-type: none"> • beheersing van frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen om te voldoen aan concrete, voorspelbare en vertrouwde communicatiebehoeften binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein, al kunnen lexicale beperkingen leiden tot moeite met formulering en moeite met het overbrengen van de boodschap • ~~over het algemeen redelijk goede beheersing van eerder en nieuwverworven grammaticale structuren, maar met merkbare invloed vanuit de moedertaal; fouten komen voor, maar begrip van boodschap door ontvanger komt meestal niet in het gedrang~~ • voornamelijk enkelvoudige zinnen • gepast register				
	<table><tr><th>Bijkomend voor mondelinge productie</th><th>Bijkomend voor schriftelijke productie</th></tr><tr><td><ul style="list-style-type: none"> • gepaste lichaamstaal • uitspraak is over het algemeen voldoende helder om te worden verstaan en om begrip van de boodschap niet in het gedrang te brengen ondanks een duidelijk accent, maar gesprekspartners zullen regelmatig om herhaling moeten vragen; mogelijk</td><td><ul style="list-style-type: none"> • tekstopbouwende elementen: titel, alinea • duidelijke, gepaste lay-out • <u>redelijk correcte spelling van frequente woorden uit het aangeleerde lexicale repertoire</u> • <u>over het algemeen redelijk goede beheersing van eerder en nieuwverworven</u></td></tr></table>	Bijkomend voor mondelinge productie	Bijkomend voor schriftelijke productie	<ul style="list-style-type: none"> • gepaste lichaamstaal • uitspraak is over het algemeen voldoende helder om te worden verstaan en om begrip van de boodschap niet in het gedrang te brengen ondanks een duidelijk accent, maar gesprekspartners zullen regelmatig om herhaling moeten vragen; mogelijk	<ul style="list-style-type: none"> • tekstopbouwende elementen: titel, alinea • duidelijke, gepaste lay-out • <u>redelijk correcte spelling van frequente woorden uit het aangeleerde lexicale repertoire</u> • <u>over het algemeen redelijk goede beheersing van eerder en nieuwverworven</u>
	Bijkomend voor mondelinge productie	Bijkomend voor schriftelijke productie			
<ul style="list-style-type: none"> • gepaste lichaamstaal • uitspraak is over het algemeen voldoende helder om te worden verstaan en om begrip van de boodschap niet in het gedrang te brengen ondanks een duidelijk accent, maar gesprekspartners zullen regelmatig om herhaling moeten vragen; mogelijk	<ul style="list-style-type: none"> • tekstopbouwende elementen: titel, alinea • duidelijke, gepaste lay-out • <u>redelijk correcte spelling van frequente woorden uit het aangeleerde lexicale repertoire</u> • <u>over het algemeen redelijk goede beheersing van eerder en nieuwverworven</u>				

	<p>duidelijke invloed van andere talen op uitspraak</p> <ul style="list-style-type: none"> • kan zich betrekkelijk vlot uitdrukken ondanks regelmatige pauzes of herstelacties • <u>beheersing van bepaalde eenvoudige grammaticale constructies, ondanks het stelselmatig maken van elementaire fouten; begrip van boodschap door ontvanger komt meestal niet in het gedrang</u> • <u>met behulp van ondersteunende middelen</u>	<p><u>grammaticale structuren, maar met merkbare invloed vanuit de moedertaal; fouten komen voor, maar begrip van boodschap door ontvanger komt meestal niet in het gedrang</u></p>
<u>Ondersteuning</u>	<ul style="list-style-type: none"> • <u>met behulp van ondersteunende middelen</u>	

creëren

WD3_02.24.03.01

Subdoel 1

De leerlingen spreken doelgericht in het Duits.

WD3_02.24.03.02

Subdoel 2

De leerlingen schrijven doelgericht in het Duits.

WD3_02.24.04

02.24.04

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge en schriftelijke interactie ~~in het Duits~~.

- in het Duits
- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten voor productie:

Taal	Bijkomend voor mondelinge productie	Bijkomend voor schriftelijke productie
	<ul style="list-style-type: none"> • <u>gepaste beleefdheidsconventies bij alledaagse taalhandelingen</u> • kan een eenvoudig gesprek beginnen, <u>gaande houden</u> en beëindigen • kan redelijk gemakkelijk interactief zijn in gestructureerde situaties en korte gesprekken, mits er om herhaling of herformulering kan gevraagd worden 	<ul style="list-style-type: none"> • gepaste beleefdheidsconventies bij alledaagse taalhandelingen

creëren

WD3_02.24.04.01

Subdoel 1

De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge interactie in het Duits.

WD3_02.24.04.02

Subdoel 2

De leerlingen nemen doelgericht deel aan schriftelijke interactie in het Duits.

WD3_02.24.05

02.24.05

De leerlingen zetten doelgericht strategieën in ter ondersteuning van informatieverwerking en communicatieve handelingen.⁵

toepassen

WD3_02.24.06

02.24.06

De leerlingen zetten eerder en nieuwverworven woordenschat in ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen ~~in het Duits~~.

- tekstkenmerken voor receptie
- minimumvereisten voor productie

toepassen

⁵ Dit minimumdoel wordt doelgericht ingezet in functie van alle andere specifieke minimumdoelen binnen Duits: communicatieve vaardigheden. Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.

Duits: taalsystematiek

WD3_02.26.01

02.26.01

De leerlingen passen inzicht in het taalsysteem toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.

- relatie klank- en schriftbeeld
- zelfstandige naamwoorden: getal, genus, verbuiging van zwakke en gemengde substantieven (receptief)
- lidwoorden: bepaald, onbepaald
- hoofd- en rangtelwoorden
- voornaamwoorden: persoonlijk, vragend, bezittelijk, aanwijzend, onbepaald, betrekkelijk
- bijvoeglijke naamwoorden: attributief (met ondersteuning), predicatief, trappen van vergelijking
- werkwoorden: Indikativ, Imperativ, Konjunktiv II (van haben, sein en van de modale werkwoorden; würde + Infinitiv), Konjunktiv I (receptief); Präsens, Perfekt, Futur I, Präteritum (van frequent voorkomende zwakke en sterke werkwoorden)
- frequente voorzetsels; voorzetsels met een vaste naamval en Wechselpräpositionen; samengetrokken vormen
- frequente nevenschikkende en onderschikkende voegwoorden
- frequente bijwoorden
- ontkennende, bevestigende, mededelende, vragende, uitroepende, bevelende zinnen
- naamvallen: nominatief, genitief, accusatief en datief van het lidwoord en van het persoonlijk, aanwijzend, bezittelijk, vragend en onbepaald voornaamwoord; nominatief, accusatief en datief van het betrekkelijk voornaamwoord
- Satzklammer
- passief (receptief)
- uitspraak: specifieke grafieën en klanken, letters van het alfabet, articulatie, intonatie en woord- en zinslemtoon
- spelling van in te zetten woorden
- bouw van enkelvoudige en samengestelde zinnen (nevenschikking, onderschikking)

toepassen

Duits: Landeskunde

WD3_02.28.01

02.28.01

De leerlingen illustreren bij het lezen en beluisteren van teksten ~~in het Duits~~ kenmerkende aspecten van maatschappijen en culturen waarin de doeltaal wordt gesproken.

begrijpen

WD3_02.28.01.01

Subdoel 1

De leerlingen illustreren bij het lezen van teksten in het Duits kenmerkende aspecten van maatschappijen en culturen waarin de doeltaal wordt gesproken.

WD3_02.28.01.02

Subdoel 2

De leerlingen illustreren bij het beluisteren van teksten in het Duits kenmerkende aspecten van maatschappijen en culturen waarin de doeltaal wordt gesproken.

Duits: literatuurbeleving

WD3_02.29.01

02.29.01

De leerlingen verwoorden de eigen beleving en interpretatie van literaire teksten ~~in het Duits~~.

- teksten in het Duits-

creëren

Pakket uit statistiek

WD3_06.02.01

De leerlingen lossen telproblemen zonder herhaling op met combinaties.

analyseren

WD3_06.02.02

De leerlingen bepalen het afhankelijk zijn van gebeurtenissen.

- voorwaardelijke kans

analyseren

WD3_06.02.03

De leerlingen leggen in betekenisvolle situaties de betekenis uit van nulhypothese, alternatieve hypothese, significantieniveau en p-waarde.

- steekproevenverdeling

begrijpen

WD3_06.02.04

De leerlingen analyseren het verband tussen twee numerieke grootheden in een dataset met behulp van een spreidingsdiagram.

- trendlijn
- correlatiecoëfficiënt

analyseren

Samenleving en politiek: communicatiewetenschappen

WD3_15.03.01

15.03.01

De leerlingen lichten de mediatisering van de samenleving toe.

- globalisering
- hybriditeit
- intertekstualiteit
- nieuwswaarden in (inter)nationale nieuwsmedia
- celebrity culture en influencers

begrijpen

WD3_15.03.02

15.03.02

De leerlingen analyseren communicatie en media aan de hand van theorieën uit de communicatiewetenschappen.

- begrippen uit de communicatiewetenschappen: media, publieke sfeer, representatie
- begrippen uit de semiotiek: teken, interpretatie, betekenis
- retoriek
- framing
- gatekeeping

analyseren

WD3_15.03.03

15.03.03

De leerlingen analyseren waarom en hoe economische, politieke en sociaal-culturele stakeholders gemedieerde communicatie inzetten.

- gebruik en misbruik van gemedieerde communicatie
- soorten gemedieerde massacommunicatie: digitale en niet-digitale, verbale en non-verbale
- gemedieerde massacommunicatie van economische, politieke en sociaal-culturele stakeholders en achterliggende motieven
- functies van gemedieerde massacommunicatie

analyseren

WD3_15.03.04

De leerlingen passen hun inzicht in technieken van beeldtaal toe om de intentie van de makers te verklaren.

toepassen

WD3_15.03.05

15.03.04

De leerlingen reflecteren over media-effecten vanuit het principe van 'agency' van het publiek.

- uses and gratifications-theorie
- mediagebruik
- mediareceptie

analyseren

WD3_15.03.06

De leerlingen leggen verbanden tussen jeugdculturen en mediaconsumptie.

analyseren

WD3_15.03.07

15.03.05

De leerlingen beoordelen op een onderbouwde manier economische, politieke en sociaal-culturele effecten van gemedieerde communicatie op de maatschappij en op zichzelf.

- economische effecten van gemedieerde massacommunicatie: consumentenbeslissingen en -gedrag
- politieke effecten van gemedieerde massacommunicatie: agendasetting, opinievorming
- sociaal-culturele effecten van gemedieerde massacommunicatie: cultuuroverdracht, beeldvorming, sensibilisering, groepsvorming
- effecten op het eigen handelen, voelen en denken

evalueren

WD3_15.03.08

De leerlingen gaan kritisch en bewust om met eigendomsstructuren van media.

- mediaconcentratie
- mediabedrijven

evalueren

WD3_15.03.09

De leerlingen analyseren intertekstualiteit in de media.

analyseren

WD3_15.03.10

De leerlingen ontwerpen een mediaconcept aan de hand van communicatiewetenschappelijke inzichten.

creëren

WD3_15.03.11

De leerlingen maken een online story met nieuwswaarde.

creëren

Samenhang minimumdoelen – leerplandoelen

In deze rubriek wordt een overzicht gegeven van alle specifieke minimumdoelen die van toepassing zijn voor deze studierichting (kolom 1 en 2).

In kolom 3 en 4 wordt aangegeven waar deze specifieke minimumdoelen opgenomen zijn in het leerplan.

- Specifieke minimumdoelen die ingedaald zijn als cesuurdoelen (in de studierichting van de tweede graad die een logische vooropleiding is voor deze studierichting in de derde graad) zijn terug te vinden in de derde kolom. Zij moeten niet meer aan bod komen in de derde graad (en bijgevolg ook niet meer geëvalueerd worden in de derde graad) maar ze zijn een belangrijk aandachtspunt om de beginsituatie van de leerling in kaart te brengen en te zorgen voor een gepaste begeleiding.
- Specifieke minimumdoelen die aan bod komen in de derde graad zijn terug te vinden in kolom 4.

De nummers in kolom 3 en 4 verwijzen naar het leerplandoel waar het specifiek minimumdoel letterlijk is opgenomen. Eventuele kenniselementen worden in het leerplandoel opgenomen, ofwel bij het specifiek minimumdoel zelf, ofwel bij de onderliggende subdoelen, ofwel via een combinatie.

Numer specifiek minimum doel	Minimumdoel	Leerplandoel / subdoel 2 ^{de} graad	Leerplandoel / subdoel 3 ^{de} graad
Generieke doorstroomcompetenties			
01.01.01	De leerlingen doorlopen een onderzoekscyclus in samenhang met inhouden van minstens 1 wetenschapsdomein verbonden aan de studierichting.		WD3_01.01.01
Taalwetenschappen: algemene aspecten m.b.t. taalsystematiek			
02.01.01	De leerlingen lichten gelijkenissen en verschillen tussen talen toe om hun inzicht in taalfamilies en prototaal te vergroten. <ul style="list-style-type: none"> • De Indo-Europese en andere taalfamilies; geïsoleerde taal • Syntactische aspecten • Morfologische aspecten • Lexicale aspecten • Semantische aspecten 		WD3_02.01.01
Taalwetenschappen: taalverwerving en taalontwikkeling			
02.03.01	De leerlingen illustreren elementen van taalverwerving en taalontwikkeling. <ul style="list-style-type: none"> • Basiskenmerken van het taalverwervingsproces • Taalstoornis • Eentaligheid, tweetaligheid, meertaligheid • Moedertaal, thuistaal • Beïnvloedende factoren bij taalverwerving • Alfabetisering • Geletterdheid 		WD3_02.03.01

⁶ *Moderne talen, tweede graad doorstroom.*

Taalwetenschappen: aspecten van interculturele communicatie			
02.05.01	De leerlingen analyseren hoe communicatie verloopt in verschillende culturen om hun inzicht in interculturele communicatie te vergroten.		WD3_02.05.01
Taalwetenschappen: uitgebreide pragmatiek			
02.06.01	De leerlingen analyseren hoe de context de betekenis van een taaluiting beïnvloedt.		WD3_02.06.01
02.06.02	De leerlingen analyseren impliciete en expliciete boodschappen in taaluitingen. <ul style="list-style-type: none"> • Intentioneel en niet-intentioneel gebruik van impliciete en expliciete boodschappen 		WD3_02.06.02
Taalwetenschappen: introductie tot taaltechnologie			
02.07.01	De leerlingen gaan kritisch en doelgericht om met taaltechnologische hulpmiddelen.		WD3_02.07.01
02.07.02	De leerlingen lichten het maatschappelijke en wetenschappelijke belang van taaltechnologie toe. <ul style="list-style-type: none"> • Methodologieën voor de ontwikkeling van taaltechnologie • Mogelijkheden en beperkingen van toepassingen 		WD3_02.07.02
Nederlands: algemene uitbreiding			
02.08.01	De leerlingen benoemen kenmerken van het taalsysteem en passen inzicht erin toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen. <ul style="list-style-type: none"> • Herkomst van woorden: inheems woord, anglicisme, germanisme, gallicisme, belgicisme • Betekenisrelaties: hyponiëm, hyperoniëm, pleonasme, tautologie, contaminatie • Vormen van humor: sarcasme, cynisme, parodie • Uitspraaktekens 		WD3_02.08.01
02.08.02	De leerlingen analyseren hoe in literaire teksten betekenissen worden gecreëerd met narratieve, retorische, poëtische en theatrale structuren en technieken. <ul style="list-style-type: none"> • Elementen van spanningsopbouw: spanningsboog, climax, cliffhanger • Vertelperspectief: auctoriele, personale, onbetrouwbare verteller • Literaire stromingen uit verschillende periodes: middeleeuwen, vroegmoderne tijd, moderne tijd, hedendaagse tijd 		WD3_02.08.02

Nederlands: taalsystematiek			
02.09.01	<p>De leerlingen analyseren taal- en redekundig aspecten van het taalsysteem om hun inzicht in het taalsysteem te vergroten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Relativiteit van taal als systeem • Registergevoeligheid van fonologische, morfologische, syntactische, semantische en lexicale aspecten van taal • Fonologische aspecten <ul style="list-style-type: none"> ○ Assimilatie ○ Stemloze en stemhebbende medeklinker ○ Articulatie ○ Morfologische aspecten ○ Trefwoord, neologisme, archaïsme, neerlandisme, dialectisme, purisme, klanknabootsing • Syntactische aspecten <ul style="list-style-type: none"> ○ Genus: mannelijk, vrouwelijk, onzijdig ○ Getal ○ Werkwoordelijke eindgroep ○ Betrekkelijke bijzin, antecedent ○ Overgankelijk en onovergankelijk werkwoord • Semantische aspecten <ul style="list-style-type: none"> ○ Metoniem • Lexicale aspecten <ul style="list-style-type: none"> ○ Collocaties 		WD3_02.09.01
Nederlands: communicatieve vaardigheden			
02.11.01	<p>De leerlingen vatten doelgericht mondelinge teksten samen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekstkenmerken voor mondelinge receptie • Minimumvereisten van de geproduceerde tekst: <ul style="list-style-type: none"> ○ Herformulering op het vlak van woordgebruik en zinsbouw ○ Duidelijke tekstverbanden ○ Taal afgestemd op het doel en de doelgroep 		WD3_02.11.01
02.11.02	<p>De leerlingen herformuleren doelgericht (delen van) teksten in functie van de doelgroep, het kanaal of het medium.</p>		WD3_02.11.02
02.11.03	<p>De leerlingen redigeren schriftelijke teksten op taalgebruik en consistentie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Criteria: Standaardnederlands, spelling, interpunctie, woordkeuze, zinsbouw, helderheid, stijl, vormcorrectheid, adequaatheid, tekstconventies, tekststructuur, registerkeuze 		WD3_02.11.03

Frans en Engels: algemene uitbreiding			
02.14.01	<p>De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen en beluisteren van teksten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teksten in het Engels en in het Frans • Tekstkenmerken voor receptie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Tekststructuur met een zekere mate van complexiteit ○ Vrij grote en herkenbare samenhang ○ Hoofdzakelijk frequente en minder frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen uit een brede waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein ○ Vrij concrete tot vrij algemene of abstracte inhoud ○ Vrij hoge informatiedichtheid ○ Zinsbouw met een zekere mate van complexiteit ○ Lange teksten ○ Ruime variatie aan tekstsoorten, [E] inclusief wetenschappelijke teksten • Bijkomend voor schriftelijke receptie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Vrij duidelijke lay-out • Bijkomend voor mondelinge receptie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Met achtergrondruis ○ Normaal spreektempo ○ Natuurlijke intonatie ○ Heldere uitspraak, duidelijke articulatie ○ Met lichte afwijking ten opzichte van de standaardtaal 		WD3_02.14.01
02.14.02	<p>De leerlingen selecteren relevante informatie bij het lezen en beluisteren van teksten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teksten in het Engels en in het Frans • Tekstkenmerken voor receptie 		WD3_02.14.02

02.14.03	<p>De leerlingen spreken en schrijven doelgericht.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teksten in het Engels en in het Frans • Minimumvereisten voor productie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Gepaste en duidelijk herkenbare tekststructuur met een zekere mate van complexiteit ○ Duidelijk herkenbare tekstverbanden ○ Beheersing van hoofdzakelijk frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen om zich uit te drukken over een brede waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein al kunnen lexicale beperkingen leiden tot herhaling, tot omhaal van woorden en tot moeite met formulering ○ Vrij concrete tot vrij algemene of abstracte inhoud ○ Over het algemeen goede beheersing van eerder en nieuwverworven grammaticale structuren, maar met merkbare invloed vanuit de moedertaal; fouten komen voor, maar begrip van boodschap door ontvanger komt meestal niet in het gedrang ○ Zinsbouw met een zekere mate van complexiteit ○ Gepast register ○ Vrij lange teksten ○ Ruime variatie aan tekstsoorten • Bijkomend voor schriftelijke productie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Duidelijk herkenbare tekstopbouw en gebruik van tekstopbouwende elementen: titel, alinea ○ Gepaste lay-out ○ Heldere doorlopende tekst die over het algemeen te begrijpen is; spelling, leestekengebruik en lay-out staan tekstbegrip niet in de weg • Bijkomend voor mondelinge productie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Gepaste lichaamstaal ○ Uitspraak is over het algemeen duidelijk te verstaan en begrip van de boodschap komt meestal niet in het gedrang ondanks mogelijke uitspraakfouten ○ Kan zich betrekkelijk vlot uitdrukken ondanks mogelijke pauzes of herstelacties • Met behulp van ondersteunende middelen 		WD3_02.14.03
02.14.04	<p>De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge en schriftelijke interactie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teksten in het Engels en in het Frans • Tekstkenmerken voor receptie • Minimumvereisten voor productie 		WD3_02.14.04

02.14.05	<p>De leerlingen passen inzicht in het taalsysteem toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Onderstaande elementen gelden voor het Frans én het Engels, tenzij gespecificeerd dat ze enkel voor het Frans of het Engels gelden door de aanduiding van respectievelijk [F] of [E]. <ul style="list-style-type: none"> Werkwoorden: ind. plus-que-parfait [F]; participe présent [F]; conditionnel passé [F]; future perfect [E] Betrekkelijke bijzinnen met ce qui, ce que, ce dont [F] Gebruik van wijzen na frequente voegwoorden en werkwoorden [F] Voorwaardelijke zinnen: l'hypothèse/la condition (met si + ind. présent, + ind. imparfait, + ind. plus-que-parfait) [F], conditional (irrealis) [E] 		WD3_02.14.05
Frans en Engels: communicatieve vaardigheden			
02.15.01	<p>De leerlingen nemen notities in de doeltaal bij het lezen of beluisteren van teksten.</p> <ul style="list-style-type: none"> Teksten in het Engels en in het Frans Minimumvereisten van de geproduceerde tekst: <ul style="list-style-type: none"> Taal afgestemd op het doel en de doelgroep 		WD3_02.15.01
02.15.02	<p>De leerlingen herformuleren doelgericht (delen van) teksten in functie van de doelgroep, het kanaal of het medium.</p> <ul style="list-style-type: none"> In het Engels en in het Frans 		WD3_02.15.02
02.15.03	<p>De leerlingen vatten doelgericht teksten samen.</p> <ul style="list-style-type: none"> Teksten in het Engels en in het Frans Tekstkenmerken voor receptie Minimumvereisten van de geproduceerde tekst: <ul style="list-style-type: none"> Herformulering op het vlak van woordgebruik en zinsbouw Duidelijk herkenbare tekstverbanden Taal afgestemd op het doel en de doelgroep 		WD3_02.15.03

Frans en Engels: taalsystematiek			
02.18.01	<p>De leerlingen analyseren hoe zinnen taal- en redekundig gevormd worden om hun inzicht in het taalsysteem te vergroten.</p> <p>Onderstaande elementen gelden voor het Frans én het Engels, tenzij gespecificeerd dat ze enkel voor het Frans of het Engels gelden door de aanduiding van respectievelijk [F] of [E].</p> <ul style="list-style-type: none"> Nom (substantif) - déterminant (déterminant/adjectif démonstratif, possessif, interrogatif, indéfini, numéral, exclamatif + article) - pronom (personnel, démonstratif, possessif, interrogatif, relatif, indéfini, numéral) - adjectif (qualificatif) - verbe - adverbe - préposition - conjonction (de subordination, de coordination) - interjection [F] Noun - determiner (article, demonstrative, possessive, interrogative, quantifier), pronoun (personal, demonstrative, possessive, interrogative, quantifier, relative) - numeral - adjective - verb - adverb - preposition - conjunction - interjection [E] Verbe - sujet - complément d'objet (direct, indirect) - attribut du sujet - complément d'agent - complément circonstanciel [F] Verb - subject - (direct, indirect, prepositional) object - (subject, object) complement – adverbial [E] 		WD3_02.18.01
02.18.02	<p>De leerlingen analyseren hoe woorden gevormd worden om hun inzicht in het taalsysteem te vergroten.</p> <ul style="list-style-type: none"> Gebonden morfeem, vrij morfeem 		WD3_02.18.02
Frans en Engels: interactie over literatuur en samenleving			
02.21.01	<p>De leerlingen gaan in de doeltaal in interactie over de relevantie van literaire teksten voor de samenleving waarin ze leven.</p> <ul style="list-style-type: none"> Teksten in het Engels en in het Frans 		WD3_02.21.01
Frans en Engels: sociolinguïstiek			
02.22.01	<p>De leerlingen lichten bij het lezen of beluisteren van teksten elementen van taalvariatie toe.</p> <ul style="list-style-type: none"> Teksten in het Engels en in het Frans Elementen van taalvariatie: geografisch, sociaal, situationeel 		WD3_02.22.01
Frans en Engels: pragmatiek			
02.23.01	<p>De leerlingen analyseren hoe de structuur en de opbouw van teksten de doeltreffendheid van de communicatie beïnvloeden.</p> <ul style="list-style-type: none"> Teksten in het Engels en in het Frans Variatie aan tekststructuren 		WD3_02.23.01

Duits: communicatieve vaardigheden			
02.24.01	<p>De leerlingen bepalen het onderwerp, de hoofdgedachte en de hoofdpunten bij het doelgericht lezen en beluisteren van teksten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teksten in het Duits • Tekstkenmerken voor receptie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Tekststructuur met een beperkte mate van complexiteit ○ Grote en herkenbare samenhang ○ Hoofdzakelijk frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen uit een beperkte waaier aan relevante thema's binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein ○ Concrete tot vrij algemene inhoud ○ Niet al te hoge informatiedichtheid ○ Zinsbouw met een beperkte mate van complexiteit ○ Vrij korte en af en toe iets langere teksten ○ Ruime variatie aan tekstsoorten • Bijkomend voor schriftelijke receptie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Duidelijke lay-out • Bijkomend voor mondelinge receptie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Geen of weinig achtergrondruis ○ Normaal spreektempo met pauzes ○ Ondersteunende maar natuurlijke intonatie ○ Heldere uitspraak, duidelijke articulatie ○ Met visuele ondersteuning ○ Met ondersteuning van non-verbaal gedrag 		WD3_02.24.01
02.24.02	<p>De leerlingen selecteren relevante informatie bij het lezen en beluisteren van teksten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teksten in het Duits • Tekstkenmerken voor receptie 		WD3_02.24.02

02.24.03	<p>De leerlingen spreken en schrijven doelgericht.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In het Duits <ul style="list-style-type: none"> ○ Minimumvereisten voor productie: ○ Eenvoudige, gepaste tekststructuur ○ Duidelijk herkenbare tekstverbanden ○ Redelijk herkenbare samenhang ○ Beheersing van frequente woorden, woordcombinaties en vaste uitdrukkingen om te voldoen aan concrete, voorspelbare en vertrouwde communicatiebehoeften binnen het persoonlijke, publieke en educatieve domein, al kunnen lexicale beperkingen leiden tot moeite met formulering en moeite met het overbrengen van de boodschap ○ Concrete inhoud ○ Voornamelijk enkelvoudige zinnen ○ Gepast register ○ Vrij beperkte lengte ○ Variatie aan tekstsoorten • Bijkomend voor schriftelijke productie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Tekstopbouwende elementen: titel, alinea ○ Duidelijke, gepaste lay-out ○ Over het algemeen redelijk goede beheersing van eerder en nieuwverworven grammaticale structuren, maar met merkbare invloed vanuit de moedertaal; fouten komen voor, maar begrip van boodschap door ontvanger komt meestal niet in het gedrang ○ Redelijk correcte spelling van frequente woorden uit het aangeleerde lexicale repertoire • Bijkomend voor mondelinge productie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Gepaste lichaamstaal ○ Beheersing van bepaalde eenvoudige grammaticale constructies, ondanks het stelselmatig maken van elementaire fouten; begrip van boodschap door ontvanger komt meestal niet in het gedrang ○ Uitspraak is over het algemeen voldoende helder om te worden verstaan en om begrip boodschap niet in het gedrang te brengen ondanks een duidelijk accent, maar gesprekspartners zullen regelmatig om herhaling moeten vragen; mogelijk duidelijke invloed van andere talen op uitspraak ○ Kan zich betrekkelijk vlot uitdrukken ondanks regelmatige pauzes of herstelacties • Met behulp van ondersteunende middelen 		WD3_02.24.03
----------	---	--	--------------

02.24.04	<p>De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge en schriftelijke interactie.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In het Duits • Tekstkenmerken voor receptie • Minimumvereisten voor productie • Bijkomend voor mondelinge en schriftelijke interactie: <ul style="list-style-type: none"> ○ Gepaste beleefdheidsconventies bij alledaagse taalhandelingen° Bijkomend voor mondelinge interactie: ○ Kan redelijk gemakkelijk interactief zijn in gestructureerde situaties en korte gesprekken, mits er om herhaling of herformulering kan gevraagd worden ○ Kan een eenvoudig gesprek beginnen, gaande houden en beëindigen 		WD3_02.24.04
02.24.05	<p>De leerlingen nemen doelgericht deel aan mondelinge en schriftelijke interactie.</p> <p>Dit minimumdoel wordt doelgericht ingezet in functie van alle andere specifieke minimumdoelen binnen Duits: communicatieve vaardigheden.</p> <p>Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.</p>		WD3_02.24.05
02.24.06	<p>De leerlingen zetten eerder en nieuwverworven woordenschat in ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tekstkenmerken voor receptie • Minimumvereisten voor productie 		WD3_02.24.06

Duits: taalsystematiek			
02.26.01	<p>De leerlingen passen inzicht in het taalsysteem toe ter ondersteuning van hun communicatieve handelingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Relatie klank- en schriftbeeld • Zelfstandige naamwoorden: getal, genus, verbuiging van zwakke en gemengde substantieven (receptief) • Lidwoorden: bepaald, onbepaald • Hoofd- en rangtelwoorden • Voornaamwoorden: persoonlijk, vragend, bezittelijk, aanwijzend, onbepaald, betrekkelijk • Bijvoeglijke naamwoorden: attributief (met ondersteuning), predicatief; trappen van vergelijking • Werkwoorden: Indikativ, Imperativ, Konjunktiv II (van haben, sein en van de modale werkwoorden; würde + Infinitiv), Konjunktiv I (receptief); Präsens, Perfekt, Futur I, Präteritum (van frequent voorkomende zwakke en sterke werkwoorden) • Frequentie voorzetsels; voorzetsels met een vaste naamval en Wechselpräpositionen; samengetrokken vormen • Frequentie nevenschikkende en onderschikkende voegwoorden • Frequentie bijwoorden • Ontkennende/bevestigende zinnen, mededelende/uitroepende/bevelende/vragende zinnen • Naamvallen: nominatief, genitief, accusatief en datief van het lidwoord en van het persoonlijk, vragend, bezittelijk, aanwijzend, en onbepaald voornaamwoord; nominatief, accusatief en datief van het betrekkelijk voornaamwoord • Satzklammer • Passief (receptief) • Uitspraak: <ul style="list-style-type: none"> ○ specifieke grafieën en klanken ○ letters van het alfabet ○ articulatie, intonatie ○ woord- en zinsklemtoon • Spelling van in te zetten woorden • Bouw van enkelvoudige en samengestelde zinnen (nevenschikking, onderschikking) 		WD3_02.26.01
Duits: Landeskunde			
02.28.01	De leerlingen illustreren bij het lezen en beluisteren van teksten kenmerkende aspecten van maatschappijen en culturen waarin de doeltaal wordt gesproken.		WD3_02.28.01
Duits: literatuurbeleving			
02.29.01	<p>De leerlingen verwoorden de eigen beleving en interpretatie van literaire teksten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teksten in het Duits <p>Rekening houdend met de context waarin het minimumdoel aan bod komt.</p>		WD3_02.29.01

Samenleving en politiek: communicatiewetenschappen			
15.03.01	De leerlingen lichten de mediatisering van de samenleving toe.		WD3_15.03.01
15.03.02	De leerlingen analyseren communicatie en media aan de hand van theorieën uit de communicatiewetenschappen.		WD3_15.03.02
15.03.03	De leerlingen analyseren waarom en hoe economische, politieke en sociaal-culturele stakeholders gemedieerde communicatie inzetten. <ul style="list-style-type: none"> • Gebruik en misbruik van gemedieerde communicatie 		WD3_15.03.03
15.03.04	De leerlingen reflecteren over media-effecten vanuit het principe van 'agency' van het publiek.		WD3_15.03.05
15.03.05	De leerlingen beoordelen op een onderbouwde manier economische, politieke en sociaal-culturele effecten van gemedieerde communicatie op de maatschappij en op zichzelf.		WD3_15.03.07

Minimale materiële vereisten

Voor het realiseren van de leerplandoelen is er nood aan voldoende materialen en de nodige uitrusting opdat deze kwaliteitsvol kunnen gerealiseerd worden. Voor de school is het belangrijk dat ze in kaart brengt welke materialen en uitrusting er minimaal nodig zijn om de leerplandoelen te kunnen realiseren.

Deze materialen en uitrusting hoeven niet noodzakelijk op school aanwezig te zijn. De school kan immers ook gebruik maken van materialen en uitrusting die aanwezig zijn op andere locaties zoals bijvoorbeeld andere scholen, infrastructuur van de gemeente, bedrijven...

Op de GO! Navigator worden er, voor deze doelen waarvoor dit relevant is, suggesties gedaan met betrekking tot het in kaart brengen van de minimale materiële vereisten.

Vakkenkoppeling

De vakkenkoppeling is terug te vinden op de website van het GO! (rubriek leerplannen).

Pedagogisch – didactische ondersteuning

Een uitgebreide pedagogisch – didactische ondersteuning is terug te vinden in de GO! Navigator.